

Vyučovacie metódy v edukačnom procese

PhDr. Simona Kelčíková, PhD.

Vyučovacie - didaktické metódy

- považujú sa za hlavnú kategóriu didaktiky
- sú najvýznamnejším prostriedkom na realizovanie vyučovacieho / edukačného procesu

→ Definície:

- ❑ usporiadanie učiva, ktoré látku najlepšie uspôsobí, aby bola v praxi čo najúčinnnejšia
- ❑ cieľavedomý, plánovitý spôsob plnenia výchovno-vzdelávacích cieľov v súlade so zákonitosťami edukačného procesu, vyjadrenými v didaktických princípoch
- ❑ koordinovaný systém vyučovacích činností edukátora/PA a učebných aktivít edukantov/P, ktoré sú zamerané na dosahovanie výchovno-vzdelávacích cieľov

Vyučovacie metódy

- v edukácii majú dvojaké funkčné postavenie:
 1. prejavujú sa v tom, že ich prostredníctvom si edukanti/P osvojujú poznatky a spôsoby činnosti
 2. prejavujú sa v tom, že ich uplatňovaním si osvojujú logické myslenie a tvorivosť
- **vyučovacími metódami** pri edukácii rozumieme stratégie, spôsoby, postupy práce edukátora/S, ktoré pri rešpektovaní vývoja poznávacích procesov, didaktických zásad a vytýčeného vzdelávacieho cieľa umožňujú edukantom/P osvojovať si získané vedomosti, zručnosti a návyky uplatňovať v praxi

Klasifikácia metód

- klasické a alternatívne
- teoretické, teoreticko-praktické, praktické
- metódy motivačné, expozičné, metódy opakovania, metódy hodnotenia

Vlastnosti metódy

- informatívne nosná
- formatívne účinná
- racionálne a emotívne pôsobivá
- rešpektuje systém vedy
- výchovná
- použiteľná v praxi, v skutočnom živote

Prednáška

- systematický, súvislý výklad
- najbežnejšia, najpoužívannejšia na VŠ
- obľúbená študentmi
- absencia spätnej väzby
- ekonomická/veľký počet účastníkov
- náročná na pozornosť
- utriedenie poznatkov/celistvý prehľad problematiky

Prednáška

- úvod/zámer, osnova prednášky
- jadro/základné informácie, údaje a myšlienky
- dôkazy/zdôvodnenie hlavných myšlienok, aplikácia do praxe
- závery/zhrnutie, zovšeobecnenie

Prednáška

- osobnosť prednášajúceho/pedagogické zručnosti, slovná zásoba, zaujatie, motivácia
- vyvolávanie vnútorného dialógu v mysli účastníka
- výchova ku kritickému prístupu

Interaktívna prednáška

- spojenie dvoch alebo viacerých metód
- diskusia v rámci alebo po prednáške
- výmena názorov, usmerňovanie učiteľom
- spôsob usmerňovania

Cvičenie

- opakovanie a precvičovanie na konkrétnych príkladoch
- pohotovosť uplatňovania teoretických vedomostí
- osvojenie si postupu/napr. diagnostika

Seminár

- samostatná práca
- vystupovanie pred skupinou
- štúdium a spracovanie literatúry
- diskusia a argumentácia

Diskusia

- riadená diskusia/malé skupiny
- téma zadaná dopredu
- samostatné štúdium literatúry, písomných podkladov, predpisov,...
- lektor uvádza hlavnú myšlienku
- rovnoprávna diskusia, výmena názorov, postojov
- vyspelosť lektora a rýchla orientácia v problematike

Diskusia v skupinách

- konfrontácia názorov/počet účastníkov
- časový limit diskusných príspevkov/práca v skupinách
- hlavný referát/literatúra
- závery diskusie v skupinách
- pravidlá diskusie/úprava záverov
- hodnotenie vystúpení

Situačné metódy

- vytváranie intelektuálnych a praktických zručností
- hlbšie a všestrannejšie uvažovanie
- systémové chápanie rozhodovania

Situačné metódy

- využívanie všetkých dostupných informácií
- naučenie sa počúvať a klásť otázky, hľadať príčiny a podmienky vzniknutej situácie
- rozhodovanie medzi niekoľkými alternatívami
- myslieť na dôsledky rozhodovania
- problém chápať v súvislostiach
- riešenie nových situácií

Situačné metódy

- Konfliktná situácia
- Metóda incidentu
- Rozborová situácia
- Inscenačné metódy
- Hranie rolí

Demonštrácia/inštruktáž

pozorovanie

- ukážka prezentujúca ideálny spôsob realizácie určitého výkonu
- metóda sprostredkovaného prenosu poznatkov

**špecifické pre odbor PA –
ošetrovateľské intervencie a postupy**

Moderné vyučovacie metódy

- predstavujú hlavný komponent modernizácie procesualnej stránky edukačného procesu
- sú synonymom moderných vyučovacích metód
- nový postup dosahovania vzdelávacích cieľov, iný ako bol doteraz používaný
- sústredujú pozornosť účastníkov

- aktivizujú záujem
- umocňujú vnímanie, pozornosť, myslenie
- organizujú praktické aktivity

Moderné vyučovacie metódy

- overujú, či myslenie a praktické činnosti prebiehajú správne,
- edukčný proces je aktívny, aktivizujúci, väčšinu činnosti realizujú edukanti/P
- napomáhajú dotvárať a korigovať názory eduk./P
- stimulujú edukanta k učeniu
- vedú edukanta k dosiahnutiu vzdelávacích cieľov
- robia edukačný proces efektívnym

Moderné vyučovacie metódy (MVM)

Edukant:

- je aktívny, aktívne sa zoznamuje s novými poznatkami
- rieši problémy, aplikuje získané vedomosti do praxe
- nemusí sedieť, môže sa pohybovať po miestnosti a rozmýšľať nahlas

MVM:

- majú rýchle tempo, sú zábavné, dávajú príležitosť pre poskytovanie individuálnej podpory každému jednotlivcovi
- vedú edukanta k osobnému zapojeniu sa do vzdelávania

Výber modernej vyučovacej metódy

Požiadavka - maximalizovať potenciál edukanta, zohľadniť jeho možnosti a predpoklady:

1. vekové (fyzický a psychický vek)

2. úroveň pripravenosti

- ⇒ vzdelanie
- ⇒ zamestnanie
- ⇒ úroveň vedomostí, zručností, skúseností

3. osobitosti skupiny edukantov

- ⇒ homogénna skupina
- ⇒ heterogénna skupina
- ⇒ počet edukantov v skupine
- ⇒ prítomnosť „problémových edukantov v skupine“

Výber modernej vyučovacej metódy

4. osobitosti vonkajších podmienok

- ⇒ materiálne a priestorové vybavenie edukačnej miestnosti/zdravotníckeho zariadenia...
(vyučovacie pomôcky, didaktická technika)
- ⇒ edukácia prebieha v demonštračných podmienkach alebo v prirodzených podmienkach zdravotníckeho zariadenia...

10 kritérií výberu vyučovacej metódy

Adaptované a doplnené podľa Babinského: (Obdržálek,2000,s.74)

1. Zákonitosti vých.-vzdelávacieho EP (uvedomelosti, názornosti, sústavnosti, primeranosti, aktivity, trvácnosti, spojenia teórie s praxou - integrácia teórie a praxe, rešpektovať medzipredmetové vzťahy)
2. Obsah učiva a konkrétne témy
3. Ciele a úlohy edukčného procesu
4. Vekové osobnostné charakteristiky edukantov (fyzické a psychické)
5. Úroveň pripravenosti edukantov
6. Charakteristika skupiny edukantov: homogénna, heterogénna, počet edukantov v skupine, prítomnosť problémových..."

10 kritérií výberu vyučovacej metódy

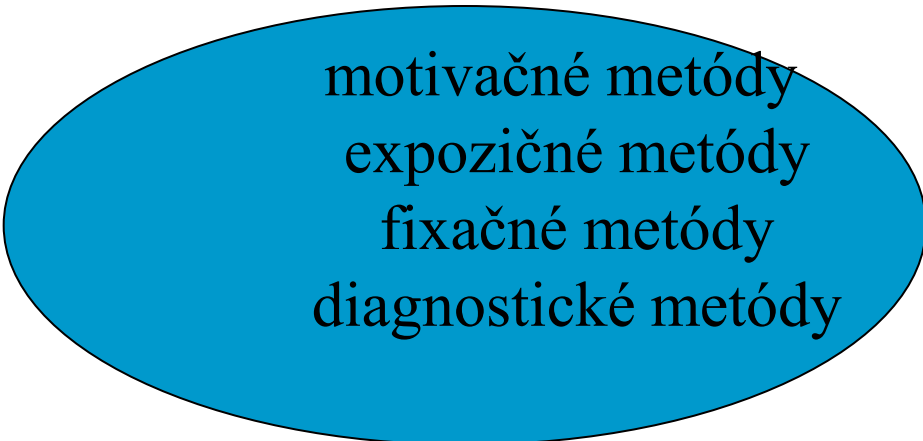
7. Osobitosti vonkajších podmienok: materiálne a priestorové
8. Skúsenosti edukátorov a úroveň ich teoretickej a praktickej prípravy
9. Schopnosť zvládnuť určité metódy a prostriedky, úroveň „metodického majstrovstva“
10. Osobnostné vlastnosti edukátora/S: didaktická a odborná úroveň edukátora - rozhoduje o výbere vyučovacej metódy (herbartovský spôsob výučby tzv. slovné metódy - bezpečné, pohodlné pre edukátora jednoduché)

Klasifikácia moderných vyučovacích metód

Klasifikácia autorov - Pavlík, Václavík, Mojžíšek, Petlák, Obdržálek a i.

MVM rozdeľujeme podľa viacerých hľadísk:

1. podľa prameňa poznávania - aspekt didaktický
2. podľa aktivity a samostatnosti - aspekt psychologický
3. podľa myšlienkových operácií - aspekt logický
4. podľa fáz vyučovacieho procesu EP - aspekt procesualný

motivačné metódy
expozičné metódy
fixačné metódy
diagnostické metódy

1. MOTIVÁCIA

príprava na aktívne osvojovanie učiva

- je prostriedkom zvyšovania efektivity učebnej činnosti edukantov
- môže vychádzať z vnútorných pohnútok – potrieb, alebo vonkajších - incentív
- pozitívna – stimulačná motivácia
- negatívna – inhibičná motivácia

2. EXPOZÍCIA

prvotné zoznamovanie s novým učivom

- edukantom sa sprostredkujú nové poznatky, všetky postupy osvojovania učiva pod vedením učiteľa/S
- osvojovanie učiva je osobitný druh poznávacieho procesu, v ktorom platia zákonitosti všeobecného procesu poznávania (od zmyslového vnímania k abstrakcii a potom k praxi), ale do popredia vystupuje aspekt riadenosti a formatívnosti
- významnú úlohu pri poznávaní majú predchádzajúce skúsenosti
- do expozičnej fázy patrí tiež **vytváranie základov a východísk zručností a návykov**

3. FIXÁCIA

prvotné opakovanie a upevňovanie učiva

- upevňovanie osvojených vedomostí a zručností
- najčastejšie sa realizuje metódami opakovaní a cvičení
- trvácnosť vedomostí a zručností by sa mala zabezpečovať v celom priebehu procesu
- nevyhnutnosť systematickej fixácie je skutočnosťou, že učiva je veľa a osvojené učivo je stále z pamäti vytláčané novým učivo.
- prvotné opakovanie
- priebežné opakovanie
- zovšeobecňujúce opakovanie
- problémové opakovanie

4. DIAGNOSTIKA

**preverovanie vedomostí, spôsobilostí,
zručností, návykov**

- všetky druhy **diagnostikovania** a to skúšanie, **preverovanie, hodnotenie**, známkovanie
- základné druhy diagnostikovania: priebežné, frontálne, individuálne, skupinové, kolokviálne, testovanie
- formy diagnostikovania: ústne, písomné, grafické, pohybové, kombinované

Motivačné vyučovacie metódy

- Zmluva s vyučujúcou alebo záväzok
- Impulz
- Riziko/ alebo riskuj
- Brainstorming (búrka mozgov)
- Case study (prípadové štúdie)
- Motivačný rozhovor
- Rozprávka
- Chod' na svoje miesto
- Výmena názorov
- Televízna reklama

Expozičné vyučovacie metódy

- Výklad
- Vysvetľovanie
- Interaktívna prednáška
- Debata
- Kolotoč (carousel)
- Načúvacie tímy
- Študijný turnaj
- Snowbolling (lepenie snehovej gule)
- Synektika
- Nasadené otázky

Fixačné vyučovacie metódy

- Štruktúrny strom
- Pravda alebo klamstvo
- Poradenie na nástenke
- Mind-mapping (myšlienková mapa)
- Učebná sieť
- Morfológická schránka
- Diskusia
- Pexeso
- Trojfázová „akvariálna“ diskusia
- Reťazová reakcia
- Krížovka

Diagnostické vyučovacie metódy

- Blesková diagnostika
- Metóda „čiernej skrinky“
- Vystupný test
- Hádanie cudzích slov
- Triedenie kariet

Záver

- Všeobecné platí, že neexistuje jediná správna alebo univerzálna vyučovacia metóda
- V edukácii existujú vedľa seba klasické „tradičné“ vyučovacie metódy a alternatívne
- Ideálna metóda pre „každý čas“ a „každú situáciu“ neexistuje, teda metóda s veľkým M